

Ha a polgári iskolai tanárság ugyanolyan kitartással szolgálja majd azt a törekvést, hogy egyelőre legalább is a fontosabb kereskedelmi és ipari foglalkozási ágakra lépőktől törvény követelje meg a négyosztályú polgári iskolai végzettséget,¹ mint amellyel a multból terhes hagyatékként rámaradt nyolcosztályú polgári iskola gondolatát szolgálta, ezáltal nemcsak a polgári iskolai gondolat elmélyülésének és az iskolafaj további népszerűségének, de a magyar nemzet jelentős rétegét alkotó mezőgazda, iparos és kereskedő elem valódi érdekeit is fogja szolgálni.

Igy fogja a polgári fiúiskola a nemzet egyik gazdaságilag és számbelileg legfontosabb rétegének, a termelő polgárságnak a lelkéből a szunnyadó értékeket életre kelteni és a nemzet szolgálatába állítani. Így teremti majd céltudatos nevelő munkával vallásos és hazafias meggyőződéssel felvértezett, minden csábításnak ellenálló, művelt kispolgárságot.

Ez a feladat magasztos feladat, melyet maga az élet és az iskola fejlődéstörténetének egyenes iránya diktál, oly feladat, melyért a bírhatót nem kell eladni álompénzen s mely méltó továbbfolytatása a polgári iskola eddigi tiszteletreméltó pályafutásának.

Implom József.

A magyar közoktatás ügye Jugoszláviában

A Délszláv államhoz csatolt magyarság magyar nyelvű, vagy különösen magyar szellemű közoktatásáról nem beszélhetünk. A dusáni hagyományokból és rigómezei emlékekből kisarjadt és a pánszláv filozófián felnevelkedett nagyszerb gondolat- és érzésvilág saját fajtestvéreinek, a horvátoknak, szlovéneknek sem engedi meg történelmi egyéniségük kiélését és ápolását. A kisebbségi sorsba jutott 500 ezer főnyi délvidéki magyarság pedig egyáltalában nem remélheti a nemzeti egység fikcióját erőszakoló jugoszláv kormányoktól ősi kultúrájának és nemzeti sajátosságainak a megértését, még kevésbbé támogatását.

Az 1918 novemberében történt megszállás után egyes helyi nemzeti tanácsok azonnal elrendelték a szlávok számára a szerbnyelvű oktatást az elemi iskolák I—V. osztályában. (A névleges főhatalmat gyakorló magyar kormány november 18-i rendelete szintén megengedte a szerbblakta területen az anyanyelvű oktatást az elemi iskolák első két osztályában.) A november 20-án Újvidéken megalakult Veliki Narodni Savjet (Nagy Nemzeti Tanács), illetve végrehajtó szerve, a Narodna Uprava (Nemzeti Igazgatóság) ezeket a helyi rendelkezéseket kiterjesztette az egész megszállott területre és alkalmazta a hatósága alá került polgári és középiskolákra is.² A magyarnyelvű tanulók a viszonyokhoz képest még háborítatlanul tanulhattak tovább saját anyanyelvükön, az addigi iskolázási és oktatási rendszer mellett.

Az iskolák fokozottabb nacionalizációja jegyében folyt le a követ-

¹ Közl. 40:338.

² Petar Pekics: Povjest Hrvata u. Vojvodini, p. 224, 233.

kező 1919/20-as iskolai év. A rendelkezéseket az újvidéki Narodna Uprava adta ki, majd a belügyminisztérium BBB. osztálya és végül maga az 1919 szeptember 3-án újjászervezett közoktatásügyi minisztérium. Ebben az időben a magyar oktatás ügye többnyire a helyi hatóságok kénye-kedvétől függött. A magyar iskolázás helyi politikai alkudozások tárgyává vált s általános volt az igyekezet, hogy minél több akadályt állítsanak az útjába. A nyilvánvalóan magyar anyanyelvű tanulók magyarnyelvű oktatása azonban általában még most sem volt lehetetlen.

Az irtóhadjárat a magyar oktatás ellen Pribicsevics Svetozár közoktatásügyi miniszterségével kezdődik 1920 elején. Pribicsevics a horvát delegációval hosszú éveken át a magyar parlamentnek is tagja volt, jól ismerte a magyar kultúrát, és főleg a kisebbségi oktatás kérdéseit. Tudta és gyakorlatban tapasztalta, hogy a szerb egyházi és iskolai autonómia volt a szerb nemzeti törekvések fellegvára és a nemzeti öntudatnak az ébrentartója. Annaira, hogy a kulturális szabadság leple alatt „szabadon lehetett megteremtőjévé és profétájává a minden szerbek egyesülése eszméjének, sőt magának a pánszlávizmusnak is.”¹ Nagyszerb lelkületének várfokáról nem akarta meglátni az egyes néptestek és a kisebbségek történelmi múltját és multjukból kialakult népi sajátosságaikat. Ő volt az, akiről egy bírói ítélettel igazolt újságcikk azt írja: „Pribicsevics ezerszámra tette tönkre a horvát egzisztenciákat. Jeges téli éjszakákon csendőrkorbácsok kíséretében gyermekeivel együtt száz és száz horvát tanítócsaládnak kellett elhagynia hazáját. El kellett hagyniok szülőföldjüket azoknak az aggoknak, akik megöszültek tanítói kötelességeik teljesítése közben és Macedóniába költözködniök, mint a szibériai rabszolgáknak.” Külön kabinetje volt Pribicsevicsnek, amely irányította azoknak a horvát tanítóknak az üldözését, akik horvátoknak vallották magukat és nem voltak hajlandók a nagyszerb propaganda szolgálatába állani. Minden fegyelmi eljárás nélkül, sokszor telefonon bocsátott el az állam szolgálatából tanítókat, tanárokat, egyetemi professzorokat, minden végkielégítés és nyugdíjigény nélkül.² Ha ezt tette a horvát tanítókkal, vajjon hogyan viselkedhetett a kisebbségek oktatóival szemben, akik már helyzetüknél fogva is kívül állottak a nagyszerb mentalitás exclusiv körén?

Már 1921. április 20.-i ON. 16414. sz. rendeletében elrendeli, hogy „valamennyi tanügyi tényező és minden öntudatos állampolgár” minden eszközzel hasson oda, hogy a nemzeti történelem és földrajz elemei a köztudatba átmenjenek s egységes felfogással útját szegjék „az elleneséges machinációknak”, amelyekkel „az ifjú államot, az állampolgári öntudatot és szolidaritást” meg akarják rontani. 1922. január 16.-i SN. 49.663. sz. rendeletében pedig, amely „a tanügyi személyzet erőteljes munkájáról — szól — a nemzeti egység erősítése érdekében”, már az *állami szolgálatból való elbocsátás terhe mellett* rendeli el, hogy „minden tanító, tanár és az egész tanügyi személyzet, minden erejének fokozott megfeszítésével hasson oda, hogy megerősödjék a nép hite ennek az államnak az egységében és bizalma az állam hatalmában; minden alka-

¹ (Magyar Kisebbség III. p. 764.)

² (Hrvat, 1925. okt. 13. Kornis: Elszakított magyarság közokt. p. 181.)

lommal tettben és szóban igyekezzék kiegyenlíteni az ellentéteket, különösen a vegyesvallású lakosság körében, világosítson fel mindenkit, hogy a muzulmánok, katolikusok és pravoszlávok, akik az államnyelvet beszélik, vérszerinti testvérek, akiket csak vallásuk választ el; pusztán vallási okból pedig nem indokolt, hogy a testvér a testvért idegen névvel nevezze.“

Az integrális jugoszlávizmusnak ez a szigorú követelése Pribicsevic után is számos rendeletben és intézkedésben újra és újra felbukkan, egész a legutóbbi időkig. Visszatükröződik az egész közoktatásügyi törvényhozásban is. Az elemi oktatás célja az 1929.-i népiskolai törvény szerint: „az állami és nemzeti egység és a vallási türelem szellemében való tanítással és neveléssel a tanulókat az állami, nemzeti és társadalmi közösség erkölcsös, hű és aktív tagjaivá“ kiképezni. A polgári iskolák célja, hogy „tanítványaiknak a szükséges szociális nevelés mellett, valamint az állami és nemzeti egység és a vallási türelem szellemében való nevelés mellett, részletesebb általános képzettséget adjon“. A felsőkereskedelmi iskola „a jugoszláv nemzeti és állami egység szellemében általános műveltséget“ ad, a középiskolák „magasabb általános és nemzeti műveltséget“ adnak, míg „az egyetemek a szakképzettségnek, a tudomány művelésének és a jugoszláv nemzeti műveltség kiépítésének legmagasabb közoktatási intézményei.“

Az állami és nemzeti egységnek ennyire erőszakolt és ennyire következetes követelésével természetesen nem fér össze semmiféle nemzetiségi alapon való elkülönülés, semmiféle kisebbségi külön-jog. Az egység elvének a megcsorbítása nélkül nem alkalmazható az 1919. szeptember 10-én Saint-Germainen-Layben az öt nagyhatalom és Jugoszlávia között kötött ú. n. „kisebbségvédelmi szerződés“ 8. és 9. §-a sem, amelyek a nemzeti kisebbségek iskoláztatási jogait vannak hivatva biztosítani.¹

A gyakorlati intézkedéseken csakugyan végigvonul a nemzeti egység elvének ez a szigorú alkalmazása. Az 1904. április 19.-i szerbiai elemi iskolai törvény, amelyet az 1920. július 13.-i SN. 10.030 sz. minisztertanácsi határozat a törvény módosításaival együtt „Bácskára, Bánátra és Baranyára“ is kiterjesztett, 10. szakaszában kimondja, hogy „minden elemi iskola vagy állami vagy magániskola.“ Pribicsevic 1921. január 5-i ON. 435. sz. rendelete szerint „ezt a törvényhelyet úgy kell értelmezni, hogy magániskola csak ott állhat fenn, ahol az illető köz-

¹ Az említett két szakasz eredeti francia szövege a következő: „Article 8. Les ressortissants serbes-croates-slovènes appartenant à des minorités ethniques, de religion ou de langue . . . auront notamment un droit égal à créer, diriger et contrôler à leur frais des institutions charitables, religieuses ou sociales, des écoles et autres établissements d'éducation, avec le droit d'y faire libre usage de leur propre langue et d'y exercer librement leur religion. — Article 9. En matière d'enseignement public, le Gouvernement serbe-croate-slovène accordera dans les villes et districts où réside une proportion considérable de ressortissants serbes-croates-slovènes de langues autres que la langue officielle des facilités appropriées pour assurer que dans les écoles primaires, l'instruction sera donnée dans leur propre langue, aux enfants de ces ressortissants serbes-croates-slovènes. Cette stipulation n'empêchera pas le Gouvernement serbe-croate-slovène de rendre obligatoire l'enseignement de la langue officielle dans les dites écoles.“)

ségben nincs állami iskola.“ Ennek a hivatalos törvénytárgyának a szellemében a SN. 10.576/1920. VIII. 27. és az ON. 31.230/1920. IX. 16.-i közoktatásügyi rendeletek 9–22. és 24. §§-ai a „Vajdaság“ területén államinak nyilvánítottak minden fennálló elemi iskolát, kizárólag szerb tannyelvvél államosítottak minden polgári iskolát és az állam kezelésébe vették át a közép- és szakiskolákat. A nemzeti kisebbségek számára csupán párhuzamos tagozatokat engedélyez a fennálló államnnyelvű iskolákban az 1919. szept. 20.-i ON. 31.691. sz. közoktatásügyi rendelet és az ON. 31.230. sz. rendelet 24. §-a, azokban a községekben és városokban, ahol nagyobb számban élnek nemzeti kisebbségek, ha osztatlan elemi iskolákban legalább 60, osztott iskolákban legalább 45, illetőleg 55 kisebbségi anyanyelven való oktatásra jogosult tanuló iratkozik be osztályonként. A középiskolákban ekkor alsó osztályonként 30, felső osztályonként 20 tanuló jelentkezése a kisebbségi tagozat megnyitására az előfeltétele.

A „Vajdaság“ területén valamennyi községi, felekezeti és magániskola megszűnt tehát s azokat az állam vette át. De átvették az állami iskolahatóságok a nem állami iskolák fenntartására szolgáló vagyoni jogokat is: az épületeket, a berendezést és felszerelést és az iskolák fenntartására szolgáló javadalmi földeket, — minden ellenszolgáltatás nélkül. Mert az 1921. április 4.-i 13.021. sz. rendelet világosan kimondja, hogy a tanítói földek jövedelmét az iskolai pénztárba kell befizetni „és nem engedhető át a telekkönyvi tulajdonosoknak azon oknál fogva, mert a politikai és egyházközségek kötelesek minden költségüket saját forrásaikból fedezni.“ Ezáltal természetesen lehetetlenné vált az iskolavagyonoknak más, esetleg kisebbségi kulturális célokra való felhasználása. Csak napjainkban folynak perek és egyezségi tárgyalások ennek az állapotnak a megszüntetésére és az iskolavagyonoknak a régi iskolafenntartók számára való visszaszerzésére.

1918-ban a Jugoszláviához csatolt magyar területen működött iskolák száma a magyar statisztika szerint a következő volt:

Iskola-fenntartó:	Elemi iskola	Ebből magyar tannyelvű	Polgári iskola	Közép és szakiskola	
Állam	262	102	25	12	
R. kat. egyház	224	315	6	2	
Ref. „	28		248	—	—
Eváng. „	40			3	—
Izr. „	23				1
Gör. kel. szerb	132	—	—	—	
Gör. kel. román	16	—	—	—	
Gör. kat. egyház	5	—	—	—	
Község	144	63	12	5	
Társulat	10	10	5	—	
Összesen:	884	423	51	20	

A 262 állami elemi, 25 állami polgári és 12 állami közép és szakiskolán kívül a jugoszláv közoktatásügyi minisztérium a jugoszláv állam

birtokába vett tehát 622 felekezeti, községi és társulati elemi iskolát, 26 felekezeti, községi és magán polgári iskolát, valamint 8 felekezeti és községi közép- és szakiskolát, az iskolák fenntartására szolgáló iskolavagyonnal és berendezéssel együtt.

A tisztán államivá tett oktatás keretében a már fentebb hivatkozott rendeleteken kívül az 1929. dec. 5-i újabb népiskolai törvény 45. §-a is megengedi a nemzeti kisebbségek számára párhuzamos elemi osztályok felállítását, osztályonként 30 tanuló jelentkezése esetében. Ezekben az osztályokban a törvény szerint az előadás nyelve a kisebbségi nyelv, az államnyelv pedig kötelező tantárgy. Jóllehet a törvény nyolcosztályos elemi iskoláról beszél, a gyakorlatban mégis csak az alsó négy osztályban engednek kisebbségi nyelvű oktatást, a kisebbségvédelmi szerződés „*école primaire*“ kifejezésének csupán az alsó négy osztályra való önkényes vonatkoztatásával. (Letopis Matice Srpske, 1929. aug.)

Ha a törvénynek a betűje egészében és korlátlanul érvényesülnie — bár a jogos igényeket távolról sem elégítené ki — a magyar közoktatás ügye még sem volna olyan siralmas helyzetben, mint ahogy azt látjuk. A valóságban azonban a törvény hatályosságát bizonyos korrekatívumok gátolják, amelyek szerves folyományai a Pribicsevics által a közigazgatásban és az iskolapolitikában inaugurált kíméletlen sovizmusnak.

Az első ilyen korrekatívum a kisebbségi tagozatokhoz szükséges létszám minden eszközzel való leszorításában jelentkezik. Régebbi törvények és az állandó gyakorlat szerint minden gyermeket csak saját községének iskolájába szabad beíratni. Nem szabad több községből internátusi, rokonai vagy csere viszony alapján az egynyelvű gyermekeket összegyűjteni és számukra külön iskolát nyitni. Erre utal az 1929-es népiskolai törvény 46. §-a is, amikor kimondja: „Olyan helyeken, ahol iskolaköteles nemzetiségi gyermekek vannak, *akik számuknál fogva nem kaphatnak anyanyelven való oktatást*, ott ezeknek a gyermekeknek az állami tannyelvű iskolát kell látogatniok.“ De nem szabad különféle nemzetiségű tanulók számára közös kisebbségi osztályt sem nyitni, mert „valamely nemzetiségi kisebbséghez tartozó gyermek nem látogathatja más nemzeti kisebbség iskoláját.“ (U. ott. Ugyanezeket a rendelkezéseket tartalmazták a SN. 9884/1921. és a SN. 10.821/1922. sz. közoktatásügyi miniszteri rendeletek is.)

Ahol mégis meg lenne a kisebbségi tagozat megnyitásához szükséges létszám, ott a névelemzés ritkítja soraikat: az a rendszer, amelynél a hatóság állapítja meg a gyermekek nemzeti hovatartozását származásuk vagy nevük hangzása alapján. „Mert olyan tartományról van szó, amelyet a magyarok évszázadokon keresztül erőszakkal, rendszeresen ethnikaileg elnemzetlenítettek és olyan kisebbségről, amely még ma is irredenta politikát folytat országunkban,“ indokolja meg Nikics Fedor, a későbbi közoktatásügyi segédminiszter, a jugoszláv állam kisebbségi iskolapolitikáját, az újvidéki Matica Srpska „Letopis“ című folyóiratban. (1929. aug. 321. kv.) A névelemzést elrendelő első miniszteri rendelet 1921 júniusában jelent meg 7880. sz. alatt. Ennek megújítását és szigorú végrehajtását írja elő az 1922. szept. 20-án kiadott SN.

14.449. sz. újabb rendelet, amely szóról-szóra ezt mondja: „A tanulók nemzetiségét az apa után kell megállapítani, míg kétséges esetben az illetékes állami hatóságok döntenek. (Járási vagy kerületi főnökök.) Ha a szláv és nem magyar anya oltalmát kíván gyermekének az elmagyarosítása ellen, valamint a megkezdett magyarosítás folytatása ellen, ebben neki támogatást kell nyújtani.“ Ezt a rendelkezést megszüntette ugyan Groll Milán közoktatásügyi miniszter 28.636/1928. sz. rendelete, azonban a gyakorlatban a névelemzés változatlanul tovább élt. Legjobban bizonyítja ezt a jelenlegi közoktatásügyi miniszter múlt év decemberében tett ígérete, hogy a névelemzést véglegesen meg fogja szüntetni. Sajnos, a rendelet még nem jelent meg s ha meg is fog jelenni, a múlt hibáit nem teszi jóvá s hatálya is legfeljebb a jövő évvel kezdődik.

A magyar párhuzamos osztályokba nagy nehezen *beírt tanulók magyar nyelvű oktatása sem teljes értékű* azonban. Mindenek előtt a kisebbségi anyanyelvet csak az alsó négy osztályban szabad tanítani. (ON. 32.580/1925. VI. 18). De ezekben az osztályokban is az úgynevezett „nemzeti tárgyakat“, a „szerb vagy horvát nyelvet, a szerbek-horvátok és szlovének történelmét és a királyság földrajzát *államnyelven kell tanítani.*“ (SN. 10.166/1922. VII. 11.) Ezenfelül a *magyar tagozatok tanítói gyakran nem is tudnak magyarul*, a legjobb akarat mellett sem taníthatnának magyar nyelven s azt még kisegítő nyelvként sem használhatják. A Dunabánság közoktatási osztályának 1930. évi statisztikája szerint a bánság területén működött 528 magyar tagozatnak csak 364 tanítója volt. A többi magyar tagozaton a szerb tagozatok tanítói tanítottak. A magyar tanerők hiányának az oka a nagyszámú időelőtti nyugdíjazáson kívül az utánpótlás lehetetlensége — tanítóképző hiányában —, továbbá a közoktatásügyi kormányzatnak az a rendszeres intézkedése, amellyel magyar tanerőket „szolgálati érdekből“ szerb területekre helyez át. A közoktatásügyi minisztérium támogatásával megjelent 1932. évi tanügyi sematizmusban, amely távolról sem teljes, 93 olyan magyar tanerőt találunk, akik „Vajdaság“ területén kívül tanítanak. Nehéz elhinnünk, hogy pl. Tábor Mária, a kumbori (Cattaro) vagy Tamás Júlia, a zurcei (Kriva-Palánka, Macedónia) gyermekek között jobban teljesítheti kötelességét, mint a bácskai vagy bánsági iskolákban. Ugyanakkor a hivatalos lap minden évben 40—50 tanítói állást hirdet magyar tagozatokra, közöttük olyanokra, amelyeket 5—6 éve nem töltöttek be.

Az 1932. évi sematizmusban feltüntetett 8 dunabánsági óvoda közül csak 4 van a „Vajdaság“ területén, az ezekben működő 10 óvónő között csak egy magyar és egy német akad. Ugyanakkor a még nem iskolaköteles kisebbségi tanulók számára előkészítő osztályokat állítanak fel, abból a célból, hogy azokban az államnyelvet elsajátítsák és az államnyelvű oktatásra előkészítsék őket. (Népisk. törv. 9. §.)

Mindezek az elvek és intézkedések természetesen fokozott mértékben éreztették a hatásukat a középfoku oktatásban. Ha voltak és vannak is magyar középiskolai tagozatok, azoknak magyar jellege csak névleges.

Áttekintés végett közöljük a jugoszláv külügyminisztériumnak a külföldi sajtó számára készített, — részben tendenciózus — kimutatását a Jugoszláviában 1934-ben fennállott magyar iskolai tagozatokról, a Sta-

tisztikai Tudósító 1936. okt. 15.-i számában közölt észrevételekkel. E szerint volt:

óvoda :	33 osztály	31 tanerővel és 2546 látogatóval
alsó és felsőfokú elemi iskola :	457 „ ill. tagozat	434 „ 29.679 tanulóval
polgári iskola :	—	—
tanítóképző :	1 „	5 „ 25 „
középiskola :	12 „	— „ 365 „

A magyarságot a hivatalos népszámlálás adatai szerinti 3.36 %-os arányszáma alapján megilletné a 457 elemi iskolai tagozaton felül még további 320 tagozat és 276 önálló elemi iskola, további 469 tanerővel. Polgári iskola megilletné 4, ha a polgári iskolákról szóló törvény nem mondaná ki, hogy azokban csak államnyelvű oktatás folyhat. A belgrádi szerb tanítóképzőben felállított egyetlen magyar tanítóképző-osztály helyett megilletné a magyarságot 9 osztály, 23 tanárral és 187 növendékkel. Középiskola megilletné 4, összesen 70 osztállyal és 145 tanerővel.

Az állami oktatás tehát nem sok reményt nyújt a magyarság kulturális szükségleteinek a kielégítésére. Marad a magánoktatás, amelyet biztosít a kisebbségvédelmi szerződés s elvben elismer az 1921. évi alkotmány is. A magániskolák engedélyezését azonban miniszteri rendelet a multban olyan súlyos és teljesíthetetlen feltételekhez kötötte, hogy lehetetlen volt még csak a kísérlete is magánjellegű iskolai intézmények alapításának. Az 1929. évi iskolai törvények pedig kifejezetten is megtiltják magániskolák felállítását. (L. népisk. törv. 164. §., középiskolai törv. 5.127. §.)

Az egyetlen járható út a kulturális önszegély volna, ha törvényes intézkedések nem állnák ennek is útját. Az 1929. évi népiskolai törvény 7. §-a a népiskolák közé sorozza a kiseddóvókat, a gyógypedagógiai iskolákat, gazdasági tanfolyamokat, egészségügyi tanfolyamokat, minden továbbképző, vagy az általános népművelést szolgáló tanfolyamot. A népiskolák fogalma alá tartozván, ilyeneket csak az állam létesíthet és tarthat fenn. Az állam pedig mindeddig csak államnyelvű tanfolyamokról gondoskodott, a kisebbségek számára azok anyanyelvén oktató hasonló tanfolyamokat vagy intézményeket nem állított fel, sem felállítani nem engedett.

Nem alakíthatók az iskolák keretén belül kisebbségi önképzőkörök sem, mert az 1931. évi alkotmány és ennek alapján az összes iskolai törvények megtiltják „törzsi, faji vagy vallási“ alapon működő egyesületek alakítását. (Népisk. törv. 68. §. tanítóképzői törv. 46. §. középisk. törv. 67. §.) Egy időben még a Mária-kongregációkban való működés is tilos volt. Csak későbbi rendeletek (SN. 111/1930. I. 14 és ON. 3041/1930. I. 14) engedik meg, hogy iskolai tanulók „az iskolán kívül, saját felekezettük vallási egyesületeinek tagjai lehetnek“. Ehhez a vallás-oktatásról szóló 1933. szept. 23.-i törvény 10. §-a még hozzáfűzi: „csakis a vallásos érzés és az erkölcsi tanok ápolása céljából“, nehogy az ilyen vallási egyesületekbe a nemzetiségek nemzeti nevelése becsmérlhető legyen.

Látjuk íme megnyilvánulásában is azt a szellemet, amely a magyar iskolaügy megfojtására vezetett, mert a közművelődési igények kisebbségi autonóm kielégítésében az állami konzolidáció és a jugoszláv nacionalizmus érvényesülésének az akadályát látja. A mai belgrádi kormányzat — bel- és külpolitikai megfontolásokból ma békülékenyebb hangokat hallat a kisebbségi magyarság felé. Meg kell várnunk, hogy ezek a békülési hajlamok és ígéretek milyen tettekben nyilvánulnak s a „Vajdaság“ magyarságának szerb részről elismert lojalitása mennyi megértésre számíthat a jugoszláv kormányzat és közvélemény részéről, alapvető emberi jogainak az elismerésében. Kétségtelen, hogy Belgrádban ma európaibb gondolkozásmód nyert teret, amely a kisebbségekben már nem elsősorban teherként lát, hanem összekötőkapcsot a közép- és nyugateurópai kulturális és gazdasági erők vonalán. De, hogy ez a szemlélet érvényesülhessen, ahhoz előbb korlátok közzé kell szorítani az eddig volt, a fentiekben egyes részleteiben bemutatott, általában azonban intézményekben biztosított balkánian nagyszerb — jugoszláv gondolat — és érzésvilágot. Vajjon sikerül-e?

Abaffy Béla.

Az „Új ipartörvénynovella“ és az iparos nevelés

Megkülönböztetésül az 1884. évi XVII. t. c. s annak módosításától, az 1922. évi XII. t. c.-től, melynek neve Ipartörvénynovella, az 1936. évi VII. t. c.-et Új ipartörvénynovellának nevezzük; amely igen sok, már régen várt törvényes intézkedést tartalmaz az iparos nevelésre és oktatásra vonatkozóan. Az Új ipartörvénynovella Végrehajtási Utasítása azonban nem teljes, mert igen sok rendelet kiadása a szakminiszterekre van bízva, s e rendeletek közül még igen sok nem is jelent meg.

Az Új ipartörvénynovella kötelezővé teszi a mestervizsgát és felemeli a segédi szakbavágó gyakorlatot. Eddig önálló iparos mindenki lehetett, aki igazolta, hogy az általa választott mesterséget kitanulta, iparostanonciskolába járt és mint segéd legalább 2 éven át dolgozott valamely műhelyben. Az Új ipartörvény értelmében önálló ipart most már csak az űzhet, aki mesterlevéllel igazolja, hogy a mestervizsgálatot sikerrel letette. „A mestervizsgálat annak igazolására szolgál, hogy a vizsgázó iparban az annak gyakorlásához multhatatlanul szükséges szakismeretekkel és szakmabeli készséggel rendelkezik. Aki a mestervizsgálatot sikerrel letette, az iparjogosítvány megszerzése és iparának megkezdése után cégében, nyomtatványain, vagy hirdetéseiben a „mester“ szót használhatja, ellentétben azokkal, akik mestervizsgálatot nem tettek és csak az „iparos“ szó használatára jogosultak. Az 1923. évi november hó 1. előtt iparigazolványt, illetőleg iparendélyt szerzett iparosokra ez a rendelkezés nem vonatkozik. A mestervizsgáló bizottság szervezetét, megalakítását, működését, a vizsgálat anyagát, színhelyét, menetét, a mesterlevél kiállításának módját, a mestervizsgálatért és a mesterlevél